

УНИВЕРЗИТЕТ У ПРИШТИНИ СА ПРИВРЕМЕНИМ СЕДИШТЕМ У КОСОВСКОЈ МИТРОВИЦИ
ФИЛОЗОФСКИ ФАКУЛТЕТ

УПУТСТВО ЗА ПИСАЊЕ ИЗВЕШТАЈА О ОЦЕНИ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

I ПОДАЦИ О КОМИСИЈИ
1. Датум и орган који је именовао комисију 6. 09. 2022. Наставно-научно веће Филозофског факултета у Косовској Митровици
2. Састав комисије, име и презиме сваког члана, звање, ужа научна област, назив факултета (установе) у којој је члан комисије запослен:
1. Драга Мاستиловић, ванредни професор, Историја савременог доба, Филозофски факултет Универзитета у Источном Сарајеву – Пале, председник
2. Владан Виријевић, редовни професор, Савремена историја, Филозофски факултет Универзитета у Приштини са привременим седиштем у Косовској Митровици, ментор
3. Александар Животић, редовни професор, Историја Југославије, Филозофски факултет Универзитета у Београду, члан
4. Милојица Шутовић, редовни професор, Социологија, Филозофски факултет Универзитета у Приштини са привременим седиштем у Косовској Митровици, члан
5. Саша Станојевић, ванредни професор, Историја модерног доба, Филозофски факултет Универзитета у Приштини са привременим седиштем у Косовској Митровици, члан
II ПОДАЦИ О КАНДИДАТУ
Кликните да бисте почели унос текста.
1. Име, име једног родитеља, презиме: Милош (Милан) Дамјановић
2. Датум рођења, општина, република: 2.03. 1985. Косовска Митровица, Србија
3. Датум одбране, место и назив магистарске тезе: #####
4. Научна област из које је стечено академско звање магистра наука: #####
III НАСЛОВ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ: Јевреји на Косову и Метохији 1918-1941
IV ПРЕГЛЕД ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ: Навести кратак садржај са назнаком броја страна поглавља, слика, шема, графикона и сл.
Садржај дисертације одговара пројекту, тј. идејном нацрту према коме је и одобрена. Рукопис дисертације састоји се од Предговора (стр. 1-8), уводног излагања насловљеног као Кратка историја Јевреја на југословенском тлу (стр. 9-34) и 17 поглавља неједнаког обима, од којих већина у себи садржи по неколико подпоглавља, односно тематских целина. Поменута поглавља су: 1. Јевреји на Косову и Метохији од оснивања Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца 1918. године (стр. 35-62); 2. Правни статус и положај Јевреја у Краљевини СХС – Југославији (стр. 63-72); 3. Међујеврејски и међуетнички односи (са тематским целинама: Међуратне специфичности међујеврејских односа; Интерсефардски, сефардско-ашкенаски и њихови односи са

јеврејским белоимигрантима; Јевреји VS нејеврејско становништво Космета; Филосемитизам и антисемитизам на Космету; Мешовити бракови и верске конверзије) (стр. 73-108); 4. **Двосмерне миграције – на Косово и Метохију и са Косова и Метохије** (са тематским целинама: Дошљаци; Службена гостовања; Исељеници; Јевреји са Косова и Метохије у Београду; Јевреји са Косова и Метохије у Шапцу; Јевреји са Косова и Метохије у осталим југословенским местима; Јевреји Косова и Метохије у иностранству.) (стр. 109-146); 5. **Јеврејска општина Приштина** (стр. 147-177); 6. **Јеврејска општина Косовска Митровица** (стр. 178-195); 7. **Косметски Јевреји у државним институцијама** (са тематским целинама: Војска, жандармерија и полицијске снаге; Просветне установе; Судски систем; Здравствени сектор; Остала надлештва) (стр. 196-253); 8. **Пољопривредна активност** (стр. 254-256); 9. **Јевреји у косметској трговини, занатству, индустрији и рударству** (стр. 257-279); 10. **Банкарство** (стр. 280-296); 11. **Политичко деловање** (са тематском целином Национално-политичка (ционистичка) активност косметских Јевреја) (стр. 297-302); 12. **Језици у употреби косметских Јевреја** (стр. 340-346); 13. **Народна књижевна баштина косметских сефарда** (стр. 347-356); 14. **Школовање косметских Јевреја – опште одлике** (са тематским целинама: Средњошколско образовање; Средњошколско образовање ван Космета; Факултетско образовање) (стр. 357-402); 15. **Свакодневни живот** (са тематским целинама: Брачни и сексуални живот, пренатални, порођајни и постнатални положај жене, хигијена, нега и васпитање деце; Стамбене прилике и опремљеност дома; Гардероба, накит, шминка и козметичка нега тела, болести и лечење; Дечје игре и спорт; Свет медија и информациона активност; Забава и рекреација (кафански живот, коцка, излети); Уметничко деловање, друштвени и грађански активизам); (стр. 403-442); 16. **Верски живот и сакрални објекти** (са тематским целинама: Кашрут правила и култура исхране косметских Јевреја; Верски празници – значај, симболика и светковање благодана код косметских Јевреја; Синагоге и јеврејско верско особље на Космету; Погребни обичаји и јеврејска гробља на Космету) (стр. 450-495); 17. **Биографије истакнутих косметских Јевреја** (са тематским целинама: Др Нехемије Шанфајн; Полицијски агент Марко Бењаминовић, Ционистички првак Јосеф Бехар; Призренска породица Тајтелбаум; Рабин Цадик Данон) (стр. 503-568). Тематско излагање засновано **Закључак** (стр. 569-580), након чега следе илустративни прилози (албум фотографија) (стр. 581-608) те попис кориштених извора и литературе (стр. 609-675). Иначе, рукопис на почетку поседује сажетак на српском, енглеском и руском језику.

V ВРЕДНОВАЊЕ ПОЈЕДИНИХ ДЕЛОВА ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ:

У складу с одредбама Правилника о Докторским академским студијама Филозофског факултета у Косовској Митровици (члан 59, ставови 2, 3 и 4) извршена је софтверска провера оригиналности рукописа докторске дисертације кандидата Милоша Дамјановића. Иста је показала да је проценат поклапања 9% и већином се односи на коришћену литературу, чиме се може закључити да се ради о оригиналном и савесном научном истраживању, обављеном у складу с методолошким нормама струке.

У **Предговору** кандидат је дао преглед стања научне мисли о теми дисертације и извршио критичку валоризацију кориштених извора и литературе, указујући на чињеницу да је оскудност примарних историјских извора покушавао надоместити интензивнијим ослоњем на периодичку, релевантну литературу, али и оралне изворе. Осим овога, дато је, у кратким цртама, појашњење примењеног методолошког поступка, уз наглашавање оног што је, услед различитих објективних ограничења током истраживања, остало недовољно осветљено, а што донекле онемогућава стицање потпуније представе о животу јеврејске заједнице на Косову и Метохији у периоду између два светска рата.

У почетном поглављу насловљеном као **Кратка историја Јевреја на југословенском тлу** (стр. 9-34), које се, донекле, може сматрати и уводним делом, кандидат Дамјановић је, у широком опсервацијским захватима, базирајући се, пре свега, на литератури, приказао историјат битисања Јевреја на просторима Западног Балкана, тј. територији некадашње југословенске државе, почевши од првих писаних сведочења о њиховом присуству из античког периода – њихово насељавање у важнијим градским центрима, привредне активности које су упражњавали, интерактивни однос са осталим, већинским становништвом, културно-просветном и верском животу и тд. Највише пажње Дамјановић је, оправдано, посветио прошлости јеврејске популације на југословенском простору током 19. и у почетним деценијама 20. века, креирајући на тај начин својствену увертуру у главну тему свог истраживања. Уочава се, међутим, да је у завршном делу овог поглавља непотребно на кратко „закорачио“ у период између два светска рата, но то значајније не крњи свеукупни позитивни утисак о поглављу.

Поглавље под насловом **Јевреји на Косову и Метохији од оснивања Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца 1918. године** (стр. 35-62) посвећено је насељавању јеврејског становништва на територији Косова и Метохије у широком хронолошком распону од периода антике до 1918. године, односно стварања прве

заједничке државе Јужних Словена на Балканском полуострву. Из Дамјановићевог излагања сазнаје се да су Јевреји у већем броју приспели на Косово и Метохију у време владавине обласног господара Вука Бранковића. Он им је пружио уточиште након великог покоља који су доживели у Бугарској 1360. године. Већина њих настанила се у Новом Брду, богатом привредном центру, бавећи се трговином. Освајања Турака Османлија иницирала су нова досељавања Јевреја, овога пута са простора Пиринејског полуострва. О њиховом присуству сведоче материјални остаци (гробља), ономастички налази, оновремена оскудна путописна литература и истраживачки текстови. Значајна пажња посвећена је позицији косовскометохијских Јевреја након Балканских ратова и током Првог светског рата, односно њиховој интеграцији у нови државно-правни оквир.

Правни статус и положај Јевреја у Краљевини СХС – Југославији (стр. 63-72) наслов је поглавља у коме су наведени најзначајнији правни акти који су регулисали положај јеврејског становништва у југословенској држави (Закон о верској заједници Јевреја, Правила Савеза јеврејских вероисповедних општина у Краљевини Југославији) и анализиран његов институционалан статус и ставови које је испољавало према држави. Из наведеног се да закључити да се јеврејска полупација односила према држави и њеном систему максимално лојално, идентификујући се као њени пуноправни грађани. У овом поглављу приказани су и статистички подаци о бројности јеврејске популације на Косову и Метохији у хронолошким оквирима дисертације, односно промене које су се дешавале у том сегменту.

Међујеврејски и међуетнички односи (стр. 73-108) је поглавље у коме су детаљно анализирани односи Јевреја са припадницима других народа у окружењу, узајамни односи између две преовлађујуће јеврејске групације – Сефарда и Ашкеназа („паралелни колосек“), као и релације унутар саме сефардске заједнице прожете блискошћу, осећајем заједништва и солидарности и дубоким традиционалним конзервативним светоназором. Апострофирана је хуманитарна активност која је код јеврејске популације била јако изражена и одвијала се у више смерова – учешће у активностима добротворних и хуманитарних друштава на локалном и општедржавном нивоу, прикупљање материјалне и финансијске помоћи за просветне установе и сиромашне појединце, организовање различитих манифестација хуманитарног карактера и сл. Посебно значајно је запажање аутора о општој друштвеној клими у односу на Јевреје, односно чињеници да су на Косову и Метохији примери антисемитизма били изузетно ретки, тј. донекле изражени када је у питању арбанашко становништво, а да је филосемитизам, може се рећи, представљао амбијент у коме су они живели и радили. Упркос добрим односима са својим суседима, примери верског и културног синкретизма били су изузетно ретки. Јевреји су љубоморно чували своју особеност, затворени у сопствену традицију, религију и културу, тако да су и ретки случајеви склапања мешовитих бракова са припадницима других нација наилазили на осуду сродника и сународника.

Двосмерне миграције – на Косово и Метохију и са Косова и Метохије (стр. 109-146) је наслов поглавља у коме је аутор значајну пажњу посветио социјалној мобилности јеврејске популације на Косову и Метохији, односно миграционо-имиграционим токовима, који су узроковали мењање њеног бројног стања и социјалне структуре. Главне миграционе дестинације представљали су Београд и Скопље, као места са којима су одржавали бројне пословне и породичне везе. Нису били ретки ни појединци који су пословали или се школовали у некој од земаља у окружењу, али и у удаљеној Палестини и Египту. У овом поглављу приметно је настојање кандидата да излагање персонализује, тј. да навођењем конкретних имена и детаља везаних за конкретне особе саопшти појединости које се односе на њихово миграционо флукутирање, што, донекле, чини се, непотребно оптерећује основни текст. Методолошки би, сматрамо, било прихватљивије да су ови детаљи саопштени у виду тзв. појашњавајућих напомена у научном апарату.

У поглављима **Јеврејска општина Приштина** (стр. 147-177) и **Јеврејска општина Косовска Митровица** (стр. 178-195) приказане су најважније карактеристике и деловање ових двеју вероисповедних општина на плану верских активности (одржавање богомоља и надзор над радом верских школа), али и административно-управних (вођење матичних књига рођених, умрлих и венчаних, решавање статуса својих чланова и тд.). Оне су биле те које су штитиле права и заступале интересе јеврејске популације пред државним органима, те им пружале и материјалну и сваку другу потпору (приликом погребња, набавке лекова и пружања медицинских услуга, прикупљале одећу и обућу и друге потрепштине за социјално угрожене чланове, финансирале школовање сиромашне деце и новчано помагале сиромашне девојке приликом ступања у брак и служиле у друге каритативне сврхе), одређивале пореске обавезе чланства и прикупљале разрезани порез, старале се о рентирању непокретности у њиховом власништву и сл. Обе су биле чланице Савеза јеврејских општина на државном нивоу. Кандидат је, користећи у највећој мери необјављену архивску грађу, дао исцрпан приказ структуре ових вероисповедних општина, наводећи податке о бројности њиховог чланства и имена руководиоца, напомињући да нису сви Јевреји који су живели у ова два града били активни чланови, као и да су у чланству партиципирали и они који су живели у другим насељима Косова и Метохије (Призрен, Ђаковица, Клина, Добруша код Истока и тд.). Вредни пажње су подаци о финансијском пословању ових општина – буџетским приходима и расходима, из којих се могу подробније сагледати, како финансијско стање и економска снага њиховог чланства, тако и кључне активности које су се одвијале под њиховим окриљем. Важан део овог поглавља представљају и фотографије појединаца, истакнутих чланова ових вероисповедних општина, до којих

је кандидат дошао пожртвованим истраживањем, како у архивским институцијама, тако и трагајући за њима у породичним албумима потомака.

Поглавље **Косметски Јевреји у државним институцијама** (стр. 196-253) посвећено је професионалном ангажману Јевреја на Косову и Метохији у разним државним службама и институцијама. Највећи део њих представљали су појединци родом из других делова државе, који су на Косово и Метохију, будући да су били припадници дефицитарном школованом кадру, долазили по основу декрета о постављењу (просветни радници, административни чиновници, инжењери, судије, лекари, ветеринари и сл.) или, пак, службовали у неком од војних гарнизона и на овим просторима се задржавали дуже или краће време. Током свог боравка на Косову и Метохији већина њих се активно укључивала како у активности вероисповедних општина, тако и других културно-просветних, спортских и хуманитарних организација, освативши при том видног трага у њиховом деловању. Кандидат Дамјановић се потрудио да најистакнутије личности из овог домена прикаже у што потпунијем обиму, презентирајући мноштво детаља и биографских података о њима за време и пре њиховог доласка на Косово и Метохију, током боравка, али и након одласка, неретко и до окончања живота. Као и у претходном поглављу и у овом илустративна компонента заузима истакнуто место и представља својеврсно „освежење“ текста. Она читаоцу омогућава да „застане“ и на прави начин дочара време и личности о којима кандидат пише.

У поглављима **Пољопривредна активност** (стр. 254-256), **Јевреји у косметској трговини, занатству, индустрији и рударству** (стр. 257-279) и **Банкарство** (стр. 280-296) изложени су подаци о привредној активности јеврејског становништва на Косову и Метохији у периоду 1918-1941. године. Као што се из приложеног може спознати, пољопривредна делатност је представљала секундарно занимање, оријентисано, пре свега, на задовољење потреба властитог домаћинства и као таква није упражњавана у већем обиму. Најзаступљеније занимање којим су се бавили била је трговина, која је неретко представљала традиционалну породичну професију. Такође, знатан део свог капитала пласирали су у банкарске токове, сектор рударства и дрвопрерађивачке индустрије, а значајне приходе добар део њих убирао је од рентијерства, тј. издавања некретнина. Значајно мање Јевреји су били присутни у сфери занатства – занати су, по правилу, били резервисани за оне сиромашније.

Политичко деловање (стр. 297-302) је поглавље у коме се говори о генерално специфичној политичкој оријентацији јеврејског становништва која се може окарактерисати као избегавање активнијег учешћа на политичкој позорници, односно начелна аполитичност узрокована свешћу о сопственом мањинском положају у једној вишенационалној, политички поларизованој средини. За разлику од политике, значајно већа партиципација Јевреја запажала се у сфери националног рада, односно ширењу ционистичке политичке агенде с циљем учвршћивања националне свести.

Да је кандидат у методолошком смислу следио начела знамените школе Анала, једну од потврда представља и сегмент рукописа насловљен као **Језици у употреби косметских Јевреја** (стр. 340-346), у коме се анализирају особености хебрејског језика на Косову и Метохији и његово својствено прожимање са другим језицима у окружењу. Као мањинска заједница, Јевреји су, по природи, били упућени и на учење других језика – српског, турског, албанског и ромског, а током школовања овладавали су и језицима попут енглеског, француског, немачког и италијанског, тако да су важили за својеврсне полиглоте. Кандидат је указао и на чињеницу да је хебрејски језик остваривао и изванредан утицај на остале језике локалне средине, односно да су поједине лексеми из хебрејског („јудезмо“) постајале део лингвистичког корпуса већинског становништва, као и да су и малишани из ових нација, кроз игру са јеврејском децом, учили основе хебрејског.

У поглављу **Народна књижевна баштина косметских сефарда** (стр. 347-356) изложен је део нематеријалне баштине косметских Јевреја – народна књижевност (највише усмена и лирска), фолклор и музика. Кандидат је навео неколико примера обредних и верских песама, балада, бајки, народних умотворна, загонетки, дечијих успаванки, тужбалица, пословица и изрека, показујући на конкретан начин културну ризницу Јевреја на Косову и Метохији.

Школовање косметских Јевреја – опште одлике (стр. 357-402) представља поглавље у коме је кандидат приказао школовање јеврејске деце на сва три нивоа – основношколском, средњошколском и високошколском. Наглашено је да је свест о потреби школовања деце код Јевреја била високо развијена и да је, добрим делом, потицала из сфере религиозности. Јеврејски малишани похађали су државне школе, а након стеченог средњошколског образовања, они чији су родитељи били бољег имовног стања, школовање су настављали на универзитетима у Београду, Скопљу, Загребу, Љубљани, Суботици или, пак, у иностранству. Највеће интересовање исказивали су за студије медицине и фармације, као занимања која су сматрана перспективним и уносним.

Животна свакодневица косметских Јевреја приказана је у поглављу под насловом **Свакодневни живот** (стр. 403-442), у склопу кога је писано о доминантно традиционалном патријархалном начину живота, породичним односима, положају и улози жене, одгоју и васпитању деце, култури становања, брачном животу, сексуалним односима, хигијенским приликама, начину одевања, неговању лепог изгледа, модним новотаријама, обичајима везаним за рођење детета, женидбу и смрт, односу према старијим особама, здравственим приликама,

празноверицама, дејчим играма, спортским активностима, културном животу, начину информисања о битним догађајима, разоноди и забави, музици, излетима у околину, друштвеном активизму и сл.

Једно од обимом највећих поглавља у дисертацији посвећено је ономе што је најдоминантнија карактеристика Јевреја – религији и насловљено као **Верски живот и сакрални објекти** (стр. 450-495). Како кандидат истиче, религијски кодекси нормирали су живот сваког просечног Јевреја и долазили до изражаја у свакој прилици – приликом обедовања, током празника, при колективним богослужењима у синагогама у Приштини и Косовској Митровици. Религијске норме посебно су поштоване у исхрани, односно искључивом конзумирању хране која је, као дозвољена („кошер“), назначена у „Тори“, светој књизи. Опређелена на тај начин, својеврсна култура исхране брижљиво је негована и традиционално преношена на млађе нараштаје. Значајан простор у поглављу посвећен је описима традиционалне јеврејске кухиње, односно оним намирницама и јелима који су се најчешће налазили на трпезама. Упадљиво је да, поштујући религијске одредбе, Јевреји нису конзумирали алкохол, сем ретких изузетака. Детаљно су описане и религијске церемоније и прославе, те свечарска атмосфера у домаћинствима и синагогама у време празника. Верски објекти - синагоге и духовна лица – рабини, која су у њима обављала богослужбене радње, уживали су велику пажњу и поштовање код Јевреја. Рабини су били, не само верски ауторитети, већ су представљали, у неку руку, репрезенте своје заједнице пред државним властима и у јавности. Посебна пажња посвећивана је погребним обичајима. Своје покојнике Јевреји су упоковали на посебним, „јеврејским“ гробљима, али која су се у Приштини и Косовској Митровици она налазила у склопу православног гробља, што је представљало прави куриозитет. Подизали су импозантне надгробне споменике са богатом епиграфиком.

У поглављу **Биографије истакнутих косметских Јевреја** (стр. 503-568) изложене су биографије четворице Јевреја који су, према кандидатовој процени, карактеристични представници заједнице и дат опис једне јеврејске породице која је живела у Призрену. Осим навођења биографских података за поменута лица, у тексту је дато и мноштво података о њиховим породицама. Кандидат се није ограничио само на њихове биографске детаље до 1941. године, тј. до горње хронолошке границе задате теме, већ је писао и о њиховим животним путевима и судбинама током Другог светског рата и у деценијама након њега, што је, по нашем мишљењу било сувишно, односно због чега се међу подножним напоменама налазе и оне које се протежу на више страница.

Закључак (стр. 569-580) – Закључна разматрања написана су у складу са методолошким правилима. Кандидат је, у кондензованом облику, сажео најзначајније детаље свог истраживања, узимајући у обзир идејном скицом постављене хипотезе. Синтетизовано излагање сублимира најзначајније карактеристике и чини засвојеност задате теме.

Завршни део рукописа чине вредни и упечатљиви илустративни прилози (стр. 581-608), који рукопису дају значајну хеуристичку потпору и употпуњују утисак читаоцу о штиву. Након тога следи обиман попис кориштених извора и релевантне литературе (стр. 609-675), који потврђују ширину истраживачког опсега.

VI СПИСАК НАУЧНИХ И СТРУЧНИХ РАДОВА КОЈИ СУ ОБЈАВЉЕНИ ИЛИ ПРИХВАЋЕНИ ЗА ОБЈАВЉИВАЊЕ У ОКВИРУ РАДА НА ДОКТОРСКОЈ ДИСЕРТАЦИЈИ

У складу са чланом 58, став 1. *Правилника о докторским студијама Филозофског факултета* (2018) радови кандидата који су садржински повезани са докторском дисертацијом су следећи:

1. Дамјановић М. Милош, Нетипични Руси: Калмици, Јевреји и Цигани међу белоемигрантима у Југославији 1918-1941, *Баштина*, 41, Приштина-Лепосавић 2016, 171-193.;
2. Дамјановић М. Милош, Григорије Божовић и јеврејско питање, *Поетика Григорија Божовића* - тематски зборник од водећег националног значаја, Косовска Митровица 2016, 505-518.;
3. Damjanović M. Miloš, Language changes in the Jewish community in Kosovo and Metohija after the Balkan wars (1912-1913) and the First world war (1914-1918), *Languages and the First World War: Representation and Memory*, Hampshire 2016, 108-126.;
4. Дамјановић Милош, Др Нехемије Шенфајн – биографија жртве Холокауста, *Топола*, 4, Доња Градина 2018, ;
5. Дамјановић Милош, Почети, развој и активности ционистичког покрета на Косову и Метохији 1918 – 1941, *Српске студије*, 9, Београд 2018, 281-316.;
6. Дамјановић М. Милош, Јеврејски колаборационисти нациста – случај Марка Бењаминовића, *Јасеновац - седма међународна конференција о геноциду и злочинима Независне државе Хрватске над Србима, Јеврејима и Ромима у Другом светском рату*: зборник излагања, саопштења и свједочења, Бања Лука 2018, 239-258.;

7. Damjanović M. Miloš, Relations among Jews and Gentiles in Kosovo and Metohija between the Two World Wars: From Autocentrism to Assimilation, *Serphardim, Ashkenazim and Non-Jewish Peoples: Encounters Across Europe*, 9, 2020, 121-138.

VII ЗАКЉУЧЦИ, ОДНОСНО РЕЗУЛТАТИ ИСТРАЖИВАЊА

Дисертација кандидата Милоша Дамјановића представља вредан допринос домаћој, али и историографији о прошлости јеврејског народа на глобалном плану, јер доноси прегршт нових сазнања о демографским, друштвено-економским, културно-просветним, здравствено-хигијенским и лингвистичко-етнолошким карактеристикама јеврејске популације на просторима Косова и Метохије у периоду између два светска рата. Њена чврста хеуристичка основа, базирана на архивалијама из шест фондова Архива Југославије (Београд), четири фонда Архива Јеврејског историјског музеја (Београд), два фонда из Архива Републике Српске (Бања Лука) и по једног фонда из Архива Србије (Београд), Војног архива (Београд), Међуопштинског историјског архива Шабац (Шабац) и Државног архива у Осијеку (Осијек), архиве дневног листа „Политика“ (Београд), Општине Краљево, 12 приватних архивских збирки и личне архиве коју је кандидат марљиво прикупљао током истраживања. Осим завидне необјављене архивске грађе, рукопис је заснован и на бројним објављеним изворима, периодици (чак 73 дневних и периодичних листова и часописа), мемоарској, аутобиографској, путописној, дневничкој и обимној релевантној стручној литератури. Велику пажњу и значајан труд кандидат је посветио сегменту оралне историје, црпећи из ових извора значајне детаље усмерене ка персонализацији експозиције. Сложеност, односно вишеслојност теме, изискивала је од кандидата овладавање бројним знањима и ван класичне историографске сфере, а ширина опсервацијског захвата и резултати до којих се дошло, речито, себи својствено, говоре о достигнутом истраживачком нивоу. Кандидат је током истраживања дошао до закључка да су Јевреји на Косову и Метохији у периоду између два светска рата представљали једну од националних мањина која је према држави исказивала изузетну лојалност и подршку, доживљавајући је како истински своју, преживљавајући са њом све тешкоће и изазове са којима се суочавала, негујући пријатељске, добросуседске односе са већинским окружењем. Живећи у амбијенту претежног филосемитизма, неговали су и развијали сопствене национално-религијско-културолошке особености, али се уједно и уклапали у шире друштвене токове средине.

VIII ОЦЕНА НАЧИНА ПРИКАЗА И ТУМАЧЕЊА РЕЗУЛТАТА ИСТРАЖИВАЊА НАПОМЕНА: Навести позитивну или негативну оцену начина приказа и тумачења резултата истраживања.

Докторска дисертација Јевреји на Косову и Метохији 1918-1941. написана је на основу релевантних извора и литературе, у складу с методолошким правилима струке. Одликује је широк истраживачки опсег, вишеслојност, језичко-стилска коректност и прецизност, допадљива илустративна компонента... Структура дисертације осмишљена је на тај начин да, готово у потпуности, одсликава тоталитет друштвених односа у прошлости, односно на један свеобухватан начин прикаже живот јеврејске заједнице на Косову и Метохији у хронолошком оквиру 1918-1941. године. Кандидат је успешно применио историјски метод, а богатство научног апарата и илустративних прилога рукопису дају специфичну садржајност. Трudeћи се да испоштује научну објективност, а да при том буде у довољној мери и критички опредељен, кандидат је настојао да „ствари посматра отвођених очију“, мада се у појединим моментима може чинити да повлађује одређеном сентименту. Посебно допадљиве и значајне су тзв. појашњавајуће напомене у којима је презентирано мноштво података и детаља који додатно осветљавају теме о којима кандидат пише. Језичка коректност и прецизност и лепршав стил додатно обогаћују дисертацију. Спој архивских докумената, новинских написа, сећања и чињеница из бројне научне и публицистичке литературе, али и одмерени виши облик имагинације и промишљања кандидата, је нешто што се, попут потке, прожима кроз читав рукопис и даје му карактеристичну физиономију. При том кандидат, поштујући узусе струке, није искорачио ван оквира научности.

X ПРЕДЛОГ:

На основу укупне оцене дисертације, Комисија предлаже:

Узимајући у обзир напред наведено, Комисија сматра да рукопис докторске дисертације кандидата Милоша Дамјановића *Јевреји на Косову и Метохији 1918-1941*. у целости испуњава све стандарде и захтеве које поставља методологија историјске науке и представља значајан допринос науци о прошлости. Чињеница да је о овој теми до сада писано фрагментарно, а да је рукопис утемељен на завидном хеуристичком основу, даје нам за право да га окарактеришемо као оригинални научни рад и да, сходно томе, предложимо Наставно-научном већу Филозофског факултета Универзитета у Приштини са привременим седиштем у Косовској Митровици да усвоји извештај о урађеној докторској дисертацији кандидата Милоша Дамјановића и уједно одобри усмену одбрану пред комисијом која је ценила њен постигнути ниво и квалитет.

ПОТПИСИ ЧЛАНОВА КОМИСИЈЕ

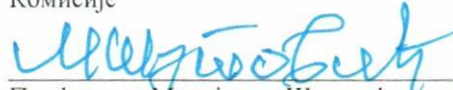
1. Проф. др Драга Мاستиловић, ванредни професор – председник комисије

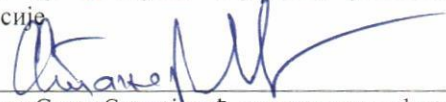
2. Проф. др Владан Вуријевић, редовни професор – ментор

3. Проф. др Александар Животић, редовни професор, члан Комисије

4. Проф. др Милојица Шутовић, редовни професор, члан Комисије

5. Проф. др Саша Станојевић, ванредни професор, члан Комисије